

FORRADALMÁRPORTRÉK ÉS OKMÁNYOK KÖNYVE

MILAN DUBAJIĆ: *Portreti.*

Radnički univerzitet „Veljko Vlahović”, Subotica, 1976.

Milan Dubajić történész avatott ismerője a forradalmi munkásmozgalom, a népfelszabadító háború eseményeinek.

Ezúttal Szabadka neves forradalmárainak, harcosainak, néphőseinek a portréit írta meg azzal a céllal, hogy rövid, villanásszerű ismertetőkkel az olvasók, a múzeumlátogatók igényét kielégítse. Hozzátehető, hogy a tanulóifjúság számára ez a kiadvány jó kézikönyv is, mert olyanokról szól, akik eszményképei lehetnek minden nemzedéknek.

A könyv írója a forradalmárok, néphősök életrajzában megírásával egyben érzékelteti azt az emberfeletti osztályharcot is, melyet ez a sok nemzetiségű környezet kezdett az 1870-es években és majd háromnegyed százzal át folytatott a szabadságért, az egyenrangú életért.

A forradalmi munkásmozgalom harcosainak tevékenysége a forradalmi szakszervezetekben, a Jugoszláv Kommunista Párt irányvonala alapján történik. Számos helyet ismer meg az olvasó, ahol a forradalmárok, a dolgozó tömegek harcos egyénisége acélosodott, és tudatos harcukkal vívták meg a népfelszabadító forradalmat, vagy valamelyik nemzetközi vörös egység tagjaiként haltak hősi halált.

Ennek a mindig sok gonddal és a múlt nehéz hagyatékával küszködő városnak állandóan vagy időnként itt élő lakosai között — a szerző által felsorolt nevek mellett — több száz osztályharcos nevét tartja számon az utókor. Ez a kiadvány néhány legkiemelkedőbb harcosnak kíván szerény emléket állítani.

A kétszáz oldalas könyv három részből áll.

A rövid bevezető után az első részben a forradalmi munkásmozgalom kezdetétől a felszabadulásig terjedő időszak mozzanatait találja az olvasó. Nem munkásmozgalmi történet ez, de jó szolgálatot tesz azzal, hogy mindenki számára közli az érdeemes tudnivalókat. Tájékoztatót kapunk az első világháború utáni évek szakszervezeti mozgalmáról, a sztrájkokról, a Zelić-féle lázadásról, az Obznana és a királyi diktatúra közötti időszak fontosabb eseményeiről, majd az önkényuralom és a fasizmus elleni harc szervezéséről, és mindezek által a Jugoszláv Kommunista Párt tevékenységéről. Szól a szerző a női és az ifjúsági szervezkedésről, a Vörös Segély megszervezéséről és működéséről, az OMPOK elnevezésű ifjúsági művelődési és gazdasági szervezetről, a Híd c. folyóiratról, a Népszava, a Narodni glas szerkesztőségeinek tevékenységéről, a háborús évekről, a kivégzettekről, a partizánegységek megszervezéséről, a népfelszabadító bizottságok megalakulásáról. Kár, hogy a Tavankúton, Sándorban, Györgyben, Skenderovón, Žednikben, Békován és Veruscsen lejátszódott eseményekkel párhuzamosan néhány mondatban nem ismerteti, mi történt a népi forradalom előkészítése során Szabadka többi településén is. Kimaradt a felsorolásból Kelebia, Palics, Bácsszőlős, Suplyák, pedig az egykori események arról tanúskodnak, hogy itt is folyt osztályharc. Ugyanakkor helyesen megemlíti, hogy a forradalmi munkásmozgalom hálózata kiterjedt a környékbeli helységekre, és felsorolja azokat a városokat, falvakat, ahol a szabadkai forradalmárok kapcsolatot tartottak fenn.

A kiadvány második részében az első világháború előtti időszakról a felszabadulásig eltelt idő forradalmáiról, néphőseiről olvashatunk. A haladó szellemű harcosok közül Forgács Dezső, Josip Zelić, Hedrich Károly-Diaz, Bosiljka Miličević, Lazar Nešić, Matko Vuković, Simokovich Rókus, Mayer Ottmár, dr. Singer Adolf, Josip Merković, Kizur István, Győri Ferenc, Jovan Mikić-Spartak és Petar Horvatski rövid életrajza került be a könyvbe.

Külön figyelmet érdemel, hogy a szerző összegyűjtötte azoknak a diákoknak, egyetemistáknak az életrajzát, fényképeit is, akik egykor Szabadkán vagy a környékbeli településeken éltek rövidebb-hosszabb ideig és itt kerültek kapcsolatba a haladó szellemű ifjúsággal, vagy éppen ők hozták magukkal a forradalmi szellemet; itt lettek tagjai a JKISZ-nek, vagy a Jugoszláv Kommunista Pártnak, a népfelszabadító háborúban pedig néphőssé váltak. Az alapvető tudnivalók igényével ír a szerző Danilo Damjanović-Danić, Djuro Dulić, Djoko Jovanić, Božidar Jovanović, Aleksa Maksimović, Milutin Morača és Radoje Vujošević-Rista néphősökről.

Összesen huszonkét munkásmozgalmi harcosnak, forradalmárnak, néphősnek állított emléket és jelentette meg fényképét Milan Dubajić.

A levéltári anyag ismeretét igazolja a könyv harmadik része, az 1919-től 1945-ig terjedő időszakra vonatkozó okmányok válogatása és megjelentetése.

A bácskai, bánáti, baranyai szociáldemokrata szervezetek kongresszusa 1919-ben Szabadkán, a JKISZ megszervezése 1919-ben, a munkásmozgalom harcosai ellen hozott bírósági ítéletek, a választási események, a sztrájkok, a május elseje megünneplése, a nők, ifjak szervezkedése, a frakciózás elleni harc, jelentések a JKP szabadkai szervezetének munkájáról, a fasiszmus elleni harc írásos bizonyítékai, az 1941-ben hozott ítélet a népi forradalom szervezői, harcosai ellen, a népfelszabadító bizottság felhívása, a VIII. vajdasági rohambrigád harcosainak eskütételi szövege teszi teljessé a kiadványt.

A szerző huszonkilenc olyan forrásmunkát sorol fel, mely egyben útmutatásul is szolgál azoknak, akik nagyobb betekintést szeretnének kapni tartományunk nemzeteinek és nemzetiségeinek harcába.

URBÁN JÁNOS

MINDENNAPI ÉLETÜNK

Dr. FERENC BODROGVÁRI: *Slobodno vreme i sloboda*.
Radnički univerzitet „Veljko Vlahović”, Subotica, 1976.

Bodrogvári Ferenc, az úvidéki egyetem filozófiatanára a mindennapi élet kérdéseinek szentelte második könyvét. (Első könyve, a Marcuse filozófiáját tárgyaló doktori értekezése csak ezután jelenik meg.)

A könyv címe a szabad idő és szabadság fogalmát kapcsolja össze, de maga a mű a mindennapi élet legfontosabb kérdéseinek az elemzését adja. E munka tehát egyúttal több is, mint amennyit a cím ígér és bizonyos vonatkozásban kevesebb is. Több azért, mert az egész kérdéskör filozófiai alapjainak és alapkérdéseinek a beható elemzését adja és talán kevesebb is, mert e kérdés megalapozásával és módszertani vizsgálatával csak az első lépéseket tette meg ebben az irányban.

A mindennapi élet tematikája oly gazdag, hogy azt csak a monografiák sorával lehet teljesen kimeríteni. Szerzőnk is tudatában van ezzel, ezért egy folyamatos filozófiai kutatás első eredményeit tárja elénk. Olyan alkotást kapunk tehát, amely a maga szerves folytatását ígéri és csak a későbbi tanulmányok sorával nyeri el teljesebb és befejezettebb formáját.